

بررسی تأثیر خصوصی سازی کشتارگاههای صنعتی در توسعه صنایع تبدیلی و غذایی دامی مطالعه موردی کشتارگاه صنعتی فارس

دکتر علی نسیمی*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

چکیده

در جهان پیشرفته امروز یکی از مراکز مهم خدماتی که در ارزش افزایی محصولات اصلی و فرعی دامی، اشتغالزایی، تأمین و ارائه فرآورده‌های بهداشتی پروتئینی دامی، امنیت غذایی، توسعه صنایع تبدیلی و غذایی دامی و صنعتی کردن بخش دامپروری و از همه مهمتر توسعه و امکان بیشتر صادرات محصولات اصلی و فرعی دامی حضوری اجتناب ناپذیر دارد، کشتارگاههای صنعتی است.

پیشرفت علم و تکنولوژی در صنایع کشتارگاهی این امکان را به وجود آورده است که

* مدیر گروه اجتماعی مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

بتوان از فراورده‌های اصلی و فرعی دام مانند گوشت، پوست، روده، خون، استخوان، چربی، شاخ، سم، غدد داخلی و امعا و احشا ارزش افزایی بالایی را در اقتصاد تولید و فراوری به دست آورد. کشتارگاه‌های صنعتی می‌توانند علاوه بر پیشگیری از بیماری‌های مشترک دام و انسان، نقش تنظیم‌کننده نیز در بازار عرضه محصولات پروتئینی و قیمت گوشت داشته باشند.

از آنجا که توسعه اقتصاد غیر نفتی در کشور نمی‌تواند بدون مشارکت‌های مردمی تحقق یابد و در این برهه از زمان نیز که دولت به جهت پایین بودن قیمت نفت در بازارهای جهانی با مشکلات اقتصادی روبه‌رو است، خصوصی‌سازی کشتارگاه‌های دولتی که هرساله بار مالی بر بودجه دولت تحمیل می‌کند می‌تواند راهکار مهمی در جهت بهره‌وری بهینه از منابع و همچنین ایجاد واحدهای بزرگ صنعتی دیگر از این نوع در آینده در سطح کشور باشد که به طبع اثرات آن می‌تواند در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور بویژه در بخش دامداری - روستایی کشور کارساز بوده و روند صنعتی شدن دامپروری کشور، جلوگیری از آلودگی محیط زیست، استفاده از تمامی مواد به دست آمده از ذبح که از نظر اقتصادی مهم است، تسریع نماید.

مقدمه

کشتارگاه‌های صنعتی یا به تعریف دیگر کشتارگاه‌های بهداشتی که امروزه در تمام کشورهای توسعه یافته در سطح کلان وجود دارند، توانسته‌اند جایگاه خاصی را در اقتصاد مواد غذایی انسانی و دامی و صنایع دیگر جانی به دست آورده؛ همچنین سبب رشد و توسعه بخش دامپروری و اشتغالزایی شده و سهم بزرگی را در ایجاد ارزش افزوده محصولات اصلی و فرعی دامی داشته باشند.

احداث کشتارگاه‌های صنعتی - بهداشتی در کشورهای در حال توسعه با انتقال تکنولوژی از سوی کشورهای صنعتی از چند دهه گذشته آغاز شده است؛ زیرا مشکل و معضل اصلی تهیه گوشت در کشورهای جهان سوم وجود کشتارگاه‌های غیربهداشتی بود و هم اکنون نیز هست. اگرچه تأسیس این نوع کشتارگاه‌ها در این کشورها به سبب تکنولوژی وارداتی و ارزی و

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

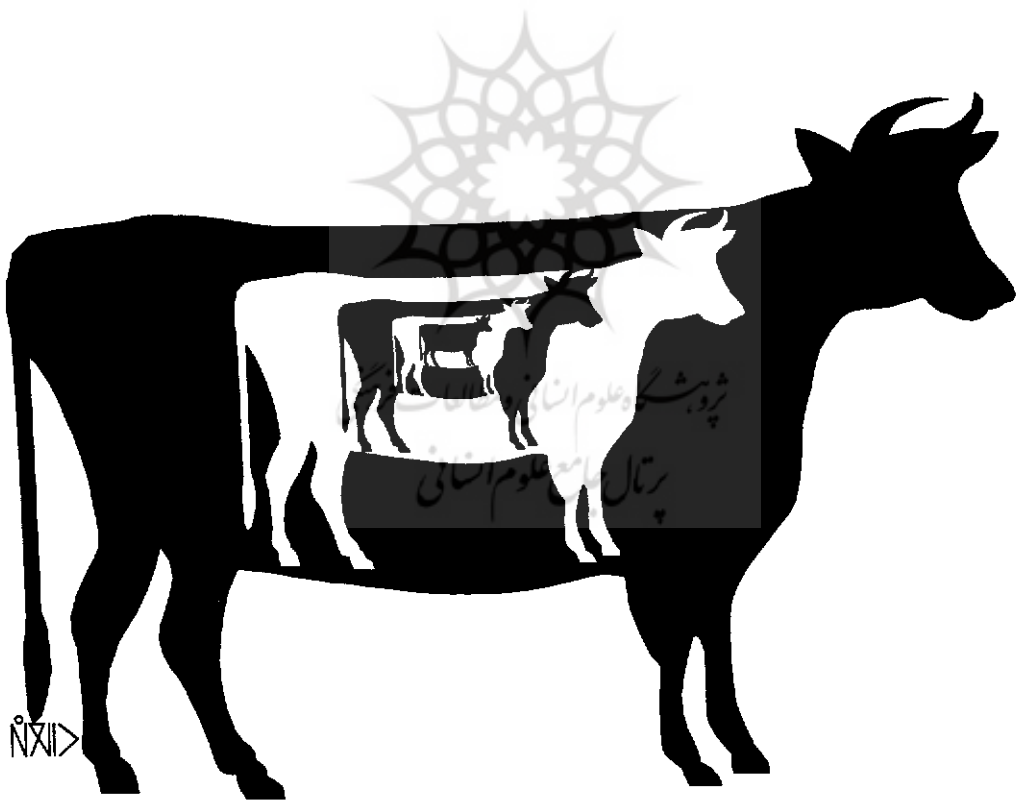
سرمایه گذاری تا کنون به کندی پیشرفت داشته ولی نقش و جایگاه بهداشتی و اقتصادی این کشتارگاهها به خوبی روشن شده است.

در کشور ما نیز تأسیس کشتارگاههای صنعتی به چند دهه گذشته برمی گردد. هدفهای اساسی احداث کشتارگاهها صنعتی در ایران عبارت بودند از:

۱. تهیه گوشت بهداشتی و در پی آن آلوده نکردن محیط زیست؛
۲. استفاده از تمامی مواد به دست آمده از ذبح که از نظر اقتصادی بسیار مهم است؛
۳. حمایت از دامداران برای خرید دام و همچنین حمایت از مصرف کنندگان به لحاظ توزیع فراورده های دامی با قیمت های متعادل؛
۴. تنظیم بازار گوشت مصرفی با سیستم پروار بندی و وجود تأسیسات پرودتی؛
۵. از بین بردن تدریجی کشتارگاههای غیر بهداشتی و کنترل اصول دام پزشکی در کشتار دام.

متأسفانه با وجود هدفهای یاد شده، کشتارگاههای صنعتی نتوانستند جایگاه خود را در اقتصاد مواد غذایی و دامی به دست آورند که یکی از موانع اصلی توسعه این نوع کشتارگاهها دولتی بودن یا نداشتن متولی در امر نظارت و کنترل و گسترش و همچنین نبودن سرمایه در احداث آن بوده است، لذا خصوصی سازی و امکان بهره برداری از سرمایه های مردمی یکی از راههای توسعه کشتارگاههای صنعتی کشور است.

برای نشان دادن ضرورت و نقش خصوصی سازی در کشتارگاههای صنعتی، نیاز به یک بررسی از نوع تحقیقات میدانی است. شناسایی تنگناها و مشکلات کشتارگاههای صنعتی موجود، مقایسه عملکرد و استفاده بهینه از امکانات و تجهیزات می تواند روشنگر این موضوع باشد، ولی از آنجایی که تعداد کشتارگاههای صنعتی موجود در کشور فقط ۱۰ واحد است لذا بزرگترین و کاملترین کشتارگاه صنعتی کشور (مجمع صنعتی گوشت فارس) به منظور انجام تحقیقات میدانی انتخاب شد.

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

در بخش اول این تحقیقات وضعیت و فعالیت کشتارگاههای دامی کشور براساس نوع کشتارگاه مشخص گردیده و سپس ارزش اقتصادی فراوری محصولات فرعی دام در کشتارگاههای صنعتی و مسئله خصوصی سازی بررسی شد. پس از آن نتایج به دست آمده از مطالعه موردی تحقیقات میدانی مجتمع صنعتی گوشت فارس مطرح و در آخر راه حل ها و پیشنهادهایی در امر خصوصی سازی کشتارگاههای صنعتی ارائه می شود.

۱. نگاهی به وضعیت و انواع کشتارگاههای دام کشور

براساس آمار سازمان دامپزشکی کشور در سال ۱۳۷۵ حدود ۴۷۰ واحد کشتارگاه دام در کشور وجود داشته که از این تعداد معادل ۱۰ واحد (۲/۱ درصد) کشتارگاه صنعتی، ۱۴ واحد (۳ درصد) کشتارگاه نیمه صنعتی و ۴۴۶ واحد (۹۴/۹ درصد) کشتارگاه سنتی بوده است. طبق این آمار بخش اعظم کشتار دام در کشتارگاههای سنتی که از دیرباز تاکنون موجود است، صورت می پذیرد. این نوع کشتارگاهها که به عنوان منبع مهم آلودگی محیط زیست، اشاعه دهنده بیماری مشترک بین انسان و دام و غیراقتصادی بودن در استفاده از محصولات فرعی دام تعریف می شود، اکثریت کشتارگاههای کشور را تشکیل می دهند.

فعالیت کشتارگاههای سنتی به دو روش زیر انجام می پذیرد:

۱. در کوچه و خیابان شهرها و محل نگهداری دام در روستاها؛

۲. در کشتارگاههای کوچک و غیر بهداشتی با مجوز شهرداری و دامپزشکی.

کشتارگاههای صنعتی و نیمه صنعتی نیز به لحاظ وجود تأسیسات و تکنولوژی استفاده از فرآورده های اصلی و فرعی دام تقسیم بندی می شود که هدفهای عمده این کشتارگاهها اصولاً ارائه گوشت بهداشتی و اقتصادی بودن تولید است.

از کل میزان کشتار سالانه گوسفند و بز در کشور که حدود ۲۸ - ۲۶ میلیون رأس تخمین

زده می شود، حدود ۸۰ درصد در کشتارگاههای کشور صورت می گیرد. در ضمن حدود ۴۰

درصد کشتار گوسفند و بز و ۱۲ درصد کشتار انواع گاو و گوساله مربوط به روستاها بوده و ۲۰

درصد کشتار گوسفند و بز و ۸ درصد کشتار انواع گاو و گوساله به کشتار در حاشیه شهرها اختصاص دارد.

ظرفیت اسمی کشتارگاههای صنعتی کشور در مجموع با احتساب ۲۸۹ روز کاری در سال بالغ بر ۵۸۹۵ هزار رأس گوسفند و ۴۶۲ هزار رأس گاو است، حال آن که ظرفیت واقعی آنها براساس کشتار سال ۱۳۷۲، حدود ۷۷۴ هزار رأس گوسفند و بز و ۱۹۴ هزار رأس گاو و گوساله بوده است.

به عبارت دیگر در این واحدها تنها ۱/۱۳ درصد ظرفیت اسمی کشتار گوسفند و بز و ۹/۴۱ درصد ظرفیت اسمی کشتار گاو و گوساله مورد استفاده قرار می‌گیرد.

با در نظر گرفتن آمار تقریبی کل کشتار دام در کشور، میزان کشتار ۱۰ کشتارگاه صنعتی تنها حدود ۸/۲ درصد کل کشتار گوسفند و بز و حدود ۵/۱۱ درصد کل کشتار گاو و گوساله کشور را دربر می‌گیرد.

براساس همین آمارها از ۱۰ واحد کشتارگاه صنعتی، ۶ واحد دارای صنایع تبدیلی محصولات فرعی (به طور عمده تولید پودر گوشت و پودر خون) می‌باشند که در این میان تنها ۳ واحد دارای صنایع تبدیلی فعالند. ضمن این که برخی از واحدها مانند کشتارگاه زیاران دارای تجهیزات زهتابی و سالامبورسازی نیز هستند.

در زمینه احداث کشتارگاههای صنعتی دام در کشور طرح احداث ۶ مجتمع کشتارگاهی در سال ۱۳۷۰ بر عهده سازمان گوشت گذاشته شد که پس از انجام مطالعات اولیه شهرهای ایلام، یاسوج، شهرکرد، اقلید، شهران و زابل برای ساخت این واحدها در نظر گرفته شده‌اند که به غیر از پروژه کشتارگاه زابل عملیات اجرایی سایر پروژه‌ها از سال ۱۳۷۲ آغاز گردیده است.

ظرفیت سالانه کل این واحدها (با لحاظ ۲۸۹ روز کاری در سال و بدون در نظر گرفتن کشتارگاه صنعتی زابل)، ۱۹۰۷ هزار رأس گوسفند و بز و ۲۳۱ رأس گاو و گوساله است.

لازم به ذکر است که با راه‌اندازی ۵ مجتمع فوق می‌توان حدود ۷ درصد به کشتار بهداشتی

گوسفند و بز و ۵/۱۳ درصد به کشتار گاو و گوساله کشور اضافه کرد.

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

صنایع جانبی در نظر گرفته شده، برای مجتمع‌های کشتارگاهی در حال احداث شامل تولید پودر خون، پودر گوشت و پیه صنعتی است که کل ظرفیت اسمی روزانه در نظر گرفته شده برای این صنایع براساس مواد اولیه خام، ۲۵ تن مواد اولیه برای تولید پودر خون، ۴۰ تن برای پودر گوشت و ۷ تن برای تولید پیه صنعتی است.

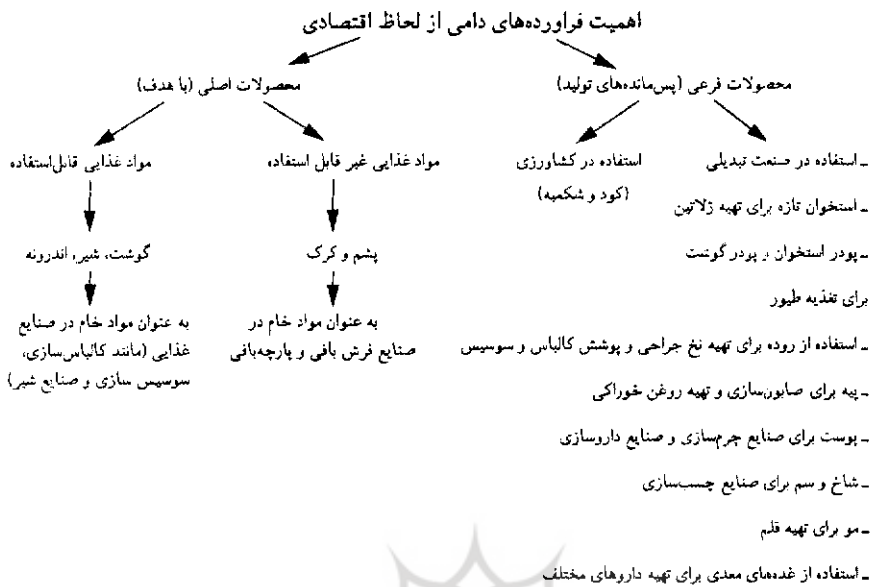
۲. بررسی ارزش اقتصادی فراوری محصولات فرعی دام

در دامداری و دامپروری نوین اهمیت دام تنها در جهت تولید مواد پروتئینی مورد نیاز استان نیست، بلکه از بُعد اقتصادی و اجتماعی تمام اجزای دام مورد استفاده قرار گرفته و صنایعی در این جهت توسعه و رشد کرده است، به نحوی که نژادهای دامی نیز در جهت نیاز به محصولات غیر پروتئینی مورد اصلاح و پرورش قرار می‌گیرد. در این راستا کشتارگاههای صنعتی به عنوان محور اصلی استفاده از پس‌مانده‌های دام و جدا نمودن محصولات دام از لاشه نقش اولیه را ایفا می‌نماید که بدون وجود این نوع کشتارگاهها این امر امکانپذیر نیست.

اهمیت زنجیره تولیدات دامی را که در کشتارگاههای صنعتی جداسازی می‌شود می‌توان از بُعد اقتصادی به صورت سیستماتیک در نمودار صفحه بعد ملاحظه نمود.

این نمودار علاوه بر این که اهمیت تولیدات دامی را در زمینه تولیدات اصلی که در مصرف مواد غذایی و غیر غذایی قابل استفاده از لحاظ اقتصادی و اجتماعی نقش مهمی را داراست، نشان می‌دهد. اهمیت تولیدات فرعی را برای بخش کشاورزی و صنایع تبدیلی نیز به تصویر می‌کشد.

محصولات فرعی دام محصولاتی است که مصارف خوراکی برای انسان ندارد ولی در کاربردهای دیگر دارای ارزش اقتصادی بسیار بالایی است. اصولاً محصولات فرعی دامی به دو دسته محصولات فرعی ماکول و محصولات فرعی غیر ماکول تقسیم می‌شود.

اگرچه امروزه با فن آوری پیشرفته در کشورهای توسعه یافته این امکان به وجود آمده است که بخشی از محصولات فرعی غیرمأکول تبدیل به محصولات غذایی گردد، ولی این دگرگون سازی خود بستگی زیاد به عادات غذایی، سنتها و از همه مهمتر قوانین مذهبی دارد. برای مثال محصولات فرعی یک دام زنده مانند گاو حدود ۷۵ درصد وزن زنده تخمین زده می‌شود که در حالت غیرفراوری تنها ۱۰ الی ۲۰ درصد ارزش کل دام را تشکیل می‌دهد. در صورتی که اگر محصولات فرعی به طور کامل فراوری شود می‌تواند به تقریب با بازده محصول اصلی یعنی گوشت برابر شود. براساس قیمت‌های سال ۱۹۸۹ در مورد فراورده‌های فرعی دام، ارزش هر تن استخوان فراوری گاو و گاو میش بین ۲۰ تا ۱۲۲/۵ دلار در نوسان بوده که ۲۰ دلار مربوط به ارزش هر تن استخوان سبز و ۱۲۲/۵ دلار مربوط به ارزش ۴۹ کیلوگرم ژلاتین حاصل در یک تن استخوان سبز بوده است. همچنین ارزش ۳۰۵ روده کوچک ۵ تا ۴۸ دلار بوده که به صورت نخ جراحی ارزش آن به ۴۸ دلار می‌رسد و ارزش خون مایع (گاو، گاو میش، گوسفند، بز) به ازای هر تن ۴۰ دلار و پلاسمای بچ‌زده خون به قیمت ۲۷۵ دلار است.

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

به طور کلی فراوری محصولات فرعی از جنبه‌های زیر دارای اهمیت بسزایی است.
- جنبه بهداشتی: جلوگیری از آلودگی‌های زیستمحیطی و انتشار بیماری‌های مشترک انسان

و دام؛

- جنبه اقتصادی و اجتماعی: تولید خوراک دام و طیور. ایجاد صنایع جدید و همچنین ایجاد اشتغال بویژه در مناطق روستایی؛

- جنبه تخصصی: رونق و بهبود فعالیت دامپروری از طریق افزایش ارزش افزوده به دست آمده از فراوری محصولات فرعی. متأسفانه در کشور ما در حال حاضر عمده‌ترین محصولات فرعی دام که به نسبت مورد فراوری قرار می‌گیرد، پوست و روده کوچک دام است و دیگر محصولات فرعی مانند خون و استخوان و ضایعات کشتارگاهی و... به صورت بخشی کوچک مورد فراوری قرار می‌گیرد. به علت اهمیت موضوع و نتایج حاصل در محاسبه ارزش اقتصادی به دست آمده از فراوری محصولات فرعی دامی در کشور توسط کشتارگاه‌های صنعتی به طور تفکیکی به بررسی فراوری محصولات دامی می‌پردازیم:

۱. فراوری پوست: اصولاً پوست به سه صورت سبک و سنگین و نیمه سنگین تقسیم می‌شود که پوستهای سنگین و نیمه سنگین بیشتر در داخل کشور مورد فراوری قرار گرفته و تبدیل به چرم می‌شوند، در صورتی که پوستهای سبک که از دام‌های گوسفندی تهیه می‌شود به صورت سالامبور به خارج از کشور صادر می‌شود.

به طور کلی میزان صادرات پوست طی سالهای ۱۳۵۱ تا ۱۳۷۱، از لحاظ وزنی به طور متوسط سالانه ۱/۱ درصد رشد داشته و از ۲۰۷ هزار تن در سال ۱۳۵۱ به ۲۶۴ هزار تن در سال ۱۳۷۲ رسیده و از لحاظ ارزشی به طور متوسط سالانه ۶ درصد رشد داشته و از ۲۹/۵ میلیون دلار در سال ۱۳۵۱ به بیش از ۱۰۷/۴ میلیون دلار در سال ۱۳۷۲ رسیده است. طی این مدت میزان واردات پوست با طی روند کاهنده از ۳/۱ هزار تن به ۷ هزار تن رسیده و از لحاظ ارزشی از ۳/۴ میلیون دلار به ۱/۹ میلیون دلار رسیده است. لازم به ذکر است که طی برنامه پنج ساله اول میزان تولید سالامبور گوسفند از ۱۶ میلیون جلد در سال ۱۳۶۸ به ۱۹/۳ میلیون

جلد رسیده که نرخ رشد متوسط سالانه $3/8$ درصدی را نشان می‌دهد و از لحاظ صادرات از $14/7$ میلیون جلد در سال 1368 به بیش از 18 میلیون جلد در سال 1372 رسیده است. چنانچه مشاهده می‌شود طی سالهای پیشگفته نرخ رشد صادرات سالامبور از نرخ رشد تولید آن بیشتر بوده است.

۲. فراوری روده: محصول فرعی دامی دیگری که در کشور مورد فراوری قرار می‌گیرد و بخشی از صادرات غیرنفتی را تشکیل می‌دهد، روده کوچک دام است. آمار نمایانگر آن است که میزان صادرات روده کوچک از سال 1351 تا 1373 ، از لحاظ وزنی از $1083/9$ تن در سال 1351 به $1540/2$ تن در سال 1373 رسیده است که نشانگر نرخ رشد متوسط سالانه $1/2$ درصد است.

ضمن این که طی این مدت ارزش روده صادراتی از $6/7$ میلیون دلار به بیش از $38/4$ میلیون دلار در سال 1373 رسیده که نرخ رشد متوسط سالانه $7/5$ درصدی را نشان می‌دهد. از این آمارها می‌توان نتیجه‌گیری کرد که طی مدت یاد شده روند تقاضای جهانی این محصول صعودی بوده و در نتیجه قیمت‌ها روندی افزایشی داشته‌اند.

۳. فراوری استخوان: دستاورد فراوری استخوانهای لاشه‌گاو و گوساله و گاو میش است که محصولات فرعی مختلفی را به وجود می‌آورد. مهمترین این محصولات عبارت‌اند از: پودر استخوان (جهت تغذیه طیور)، سریشم، اوسٹین، دی کلسیم فسفات، ژلاتین و... با در نظر گرفتن آمار کشتار دام کشتارگاههای کشور در سال 1374 ، سالانه بیش از 74392 تن استخوان سبز (تازه و خام) در کشتارگاههای کشور تولید می‌شود.

دستاورد این مقدار استخوان، بیش از 3719 تن پیه صنعتی به ارزش $3/7$ میلیون دلار، 7264 تن اوسٹین به ارزش تقریبی $2/2$ میلیون دلار، 14528 تن دی کلسیم فسفات به ارزش تقریبی $1/45$ میلیون دلار و 1822 تن رگ و پی به دست آمده از استخوان شکسته است که اگر تبدیل به سریشم شود، ارزش محصول برگرفته آن بیشتر از $4/4$ میلیون دلار خواهد شد. به عبارت دیگر، ارزش بالقوه محصولات نهایی برگرفته از فراوری استخوانهای دامهای کشتار شده

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

در کشتارگاههای کشور، براساس قیمت‌های جهانی سال ۱۹۸۹ بالغ بر ۱۱/۷۵ میلیون دلار در سال خواهد شد که در حال حاضر بخش عمده‌ای از آن به هدر می‌رود.

۴. فراوری خون: از فراوری خون محصولات مختلفی به دست می‌آید که مهمترین آنها پودر خون (به عنوان مکمل غذایی طیور)، اسپری خون خشک شده (جهت جلای چرم و تهیه تخته چندلا)، پلاسمای خشک شده خون برای تهیه (سوسیس و کالباس) و... است.

میزان تقریبی پودر خون به دست آمده از کشتارگاههای کشور در سال ۱۳۷۴، ۸۸۹۹ تن به ارزش ۳/۵ میلیون دلار برآورد می‌شود. اگر در فراوری خون یک مرحله فراتر رفته و اقدام به تولید اسپری خون خشک شده شود، ارزش محصول به بیش از ۷/۱ میلیون دلار می‌رسد. حال اگر فراوری را با رقم یک مرحله فراتر بوده و اقدام به تولید اسپری پلاسمای خشک خون شود، ارزش محصول نهایی به بیش از ۱۲/۲ میلیون دلار می‌رسد، به عبارت دیگر ارزش بالقوه فراوری خون حاصل از کشتار دام در کشتارگاههای کشور در طی یک سال، به فراخور درجه فراوری و براساس قیمت‌های سال ۱۹۸۹، بین ۳/۵ تا ۱۲/۲ میلیون دلار می‌شود.

۵. فراوری ضایعات و لاشه‌های ضبطی: از ضایعات کشتارگاهی و لاشه‌های ضابطی می‌توان اقدام به تولید پودر گوشت نمود. براساس آمار سال ۱۳۷۴ سازمان دامپزشکی، وزن ضایعات و لاشه‌های ضابطی به دست آمده از کشتار در کشتارگاههای کشور، بالغ بر ۲۳/۶ هزار تن بوده است که براساس نسبت ۳ به ۱ مقدار پودر گوشت برگرفته از آن حدود ۷/۸ هزار تن خواهد بود و براساس قیمت‌های سال ۱۹۸۹، این میزان پودر گوشت بین ۳/۹ تا ۷/۸ میلیون دلار ارزش خواهد داشت، متأسفانه به دلیل تعداد اندک کشتارگاههای صنعتی در کشور، در حال حاضر کمتر از ۱۰ درصد این میزان نیز تولید نمی‌شود.

۶. فراوری زوائد و اضافات گوشت‌های چسبیده به پوست: مهمترین محصولات نهایی برگرفته از فراوری این محصولات فرعی عبارتند از: ژلاتین، سریشم و... براساس آمار سال ۱۳۷۴ در صورت فراوری زوائد پوست حاصل از کشتار دام در کشتارگاههای کشور که بیش از ۱۳/۹ هزار تن برآورد می‌شود می‌توان ۱۶۷۶ تن ژلاتین به دست آورد که با توجه به قیمت

جهانی آن در سال ۱۹۸۹ و براساس کیفیت ژلاتین به دست آمده، ارزش این میزان ژلاتین بین ۳/۳۵ تا ۶/۷ میلیون دلار در نوسان خواهد بود.

از طرف دیگر میزان تقریبی اضافات گوشت چسبیده به پوست در این سال، حدود ۱۰/۴ هزار تن برآورد می‌شود که از آن می‌توان ۸۳۳/۳ تن سریشم به دست آورد که ارزش این میزان سریشم براساس قیمت‌های سال ۱۹۸۹ بین ۱/۲۵ تا ۲/۵ میلیون دلار است. لذا ارزش بالقوه سالانه به دست آمده از فراوری زوائد پوست و اضافات گوشتی چسبیده به پوست، که از کشتار دام در کشتارگاه‌های کشور برگرفته می‌شود، بین ۴/۶ تا ۹ میلیون دلار در نوسان خواهد بود.

در مجموع ارزش بالقوه تقریبی محصولات نهایی به دست آمده از فراوری محصولات فرعی پیشگفته که محصول کشتار دام در کشتارگاه‌های کشور است، سالانه بین ۲۳/۷۵ تا ۴۰/۹ میلیون دلار تخمین زده می‌شود، که بستگی شدید به مراحل فراوری محصولات فرعی در کشتارگاه‌های کشور دارد.

جدول‌های ۱ و ۲ نشانگر اهمیت اقتصادی فرآورده‌های جانبی کشتار دام در کشتارگاه‌های صنعتی است.

۳. ضرورت خصوصی سازی کشتارگاه‌های صنعتی کشور

یکی از روش‌های اقتصادی که در جهان امروز برای توسعه و رونق اقتصادی کشورها در سطح کلان و همچنین برای کاهش و یا از بین بردن رکود اقتصادی از سوی کارشناسان امور اقتصاد توصیه می‌گردد، خصوصی سازی است.

خصوصی سازی می‌تواند هزینه‌های دولت را کاسته و دخالت‌های آن را در امر مدیریت و محدودیت به حداقل ممکن آزادی اقتصادی رساند. اگرچه میزان نقش و دخالت دولت در فعالیتهای اقتصادی در بین کشورها متفاوت بوده و بستگی به شرایط اقتصادی، سیاسی و توسعه کشورها در شرایط زمانی خاص دارد که بدین طریق روش خصوصی سازی را هوار نموده است.

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

اصولاً برای این که شرایط خصوصی سازی در کشورها به وجود آید باید در سطح کلان اقتصاد کشورها اقتصاد آزاد با هدفهای توسعه اقتصادی، توزیع درآمد، اشتغالزایی، کاهش هزینه ها و فعالیت های دولتی، مبارزه با تورم و رکود اقتصادی، کسب درآمد ارزی از طریق صادرات و... قرار گیرد. امروزه به تقریب در تمام کشورها ورود به اقتصاد آزاد و استفاده از ابزار خصوصی سازی در اولویت برنامه ها قرار دارد، به نحوی که کشورهای توسعه یافته نه تنها کارخانه ها و شرکت های دولتی خود را به مردم واگذار می کنند، بلکه مقداری از وظایف خدماتی خود را نیز به بخش خصوصی می سپارند. در بعضی از کشورها از این حد هم فراتر رفته و با تشکیل اتحادیه های اقتصادی مانند جامعه اقتصادی اروپا ورود افراد و یا شرکت های خصوصی کشورهای دیگر در کشورهای عضو در بخش های خدماتی و سرمایه گذاری آزاد است.

در صورتی که خصوصی سازی در کشورهای در حال توسعه به علت ساختارهای اقتصادی و سیاسی با سختی و با محدودیتها روبه رو بوده و دولت مشکل می تواند بدون شرایط اولیه خصوصی سازی خود را از صحنه اقتصاد جامعه خارج کند.

خصوصی سازی و یا واگذاری بخش های دولتی به افراد حقیقی و حقوقی در کشورهای توسعه یافته اصولاً برحسب فردگرایی و یا جمع گرایی اجرا می گردد، به نحوی که در کشورهای نظیر امریکا و انگلستان بیشتر فردگرایی و در کشورهای نظیر آلمان و ژاپن به طریق جمع گرایی صورت می پذیرد که این خود بستگی به فلسفه اقتصادی و اجتماعی - سیاسی کشورهای مربوط دارد.

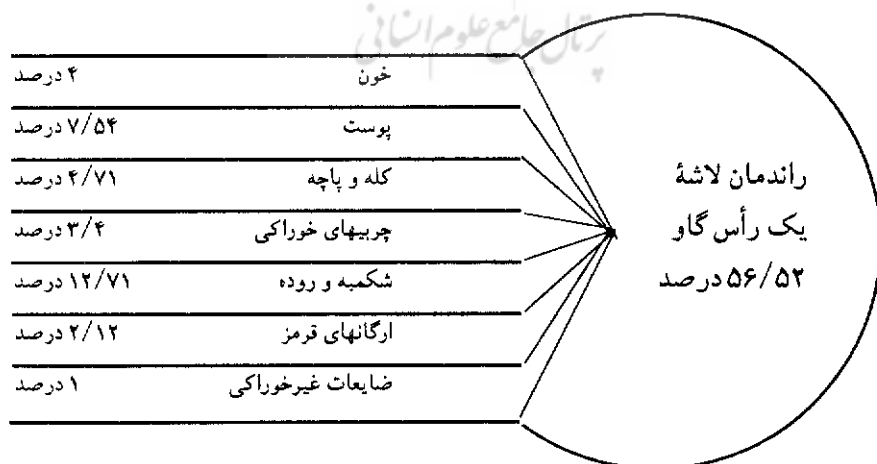
جدول شماره ۱. متوسط درصد اجزای مختلف به دست آمده از کشتار یک رأس گوسفند نسبت به وزن دام زنده و لاشه

درصد نسبت وزن دام زنده	نام ارگان
۴-۹	خون
۰/۲۶	مغز
۱۲	چربیهای خوراکی
۲	پاچه
۰/۳-۱/۱	دل
۰/۶	قلوه
۰/۹-۲/۲	جگر قرمز
۰/۷-۲/۲	جگر سفید
۳/۳	روده
۲/۹-۴/۶	شکمبه
۰/۲	غده پانکراس
۰/۱-۰/۴	طحال
۹	چربی غیر خوراکی
۷/۱	پوست
۴۸/۱	لاشه

جدول شماره ۲. متوسط درصد اجزای مختلف به دست آمده از کشتار یک رأس گاو
نسبت به وزن دام زنده و لاشه

درصد نسبت به وزن دام زنده	نام ارگان ۲
۶-۲/۴	خون
۰/۷	خون خشک شده
۰/۳۲	گونه
۰/۰۸-۰/۱	مغز
۱-۷	چربی قابل مصرف خوراکی
۱/۹-۲/۱	پاچه
۰/۳۲-۰/۴	گوشت سرد گونه
۰/۳-۰/۵	دل
۰/۰۷-۰/۲	قلوه
۰/۱	لب
۱-۱/۵	جگر قرمز
۰/۴-۰/۸	جگر سفید
۰/۰۶	غدد پانکراس
۰/۰۳	مغز حرام
۰/۱-۰/۲	طحال
۰/۰۳-۰/۰۵	غدد گردن و اطراف قلب
۰/۱-۰/۲۵	دم
۰/۲۵-۰/۵	زبان
۰/۷۵	شکمبه
۰/۰۴-۰/۰۹	خرخره
۲-۱۱	چربیهای غیر خوراکی

در ایران میزان دخالت دولت در فعالیتهای اقتصادی بیانگر این واقعیت است که دولت همواره در فعالیتهای اقتصادی نقش جدی و گسترده‌ای داشته است، موضوع خصوصی‌سازی و واگذاری سهام شرکتهای دولتی و وابسته به دولت در جهت اهداف اقتصادی و اجتماعی برای نخستین بار به طور جدی بعد از انقلاب و به لحاظی بعد از جنگ تحمیلی در دستور برنامه پنجساله اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور قرار گرفت، گرچه در اجرای این امر در آن زمان، قانون روشن و مشخص و بیان و تعریف دقیقی با شرایط اقتصادی کشور موجود نبوده و عملیات واگذاری با ناهماهنگی بین ارگانها روبه‌رو بوده است. به نحوی که این، خود وقفه برای فروش سهام دولتی و همچنین نبود استقبال بخش خصوصی در خرید این گونه سهام، سبب تحقق نیافتن برنامه‌های پیشبینی شده واگذاری سهام واحدهای دولتی و ایجاد معضلات خصوصی‌سازی را برای مسئولان در اوایل سال ۱۳۷۱ مشخص کرد.

از آنجایی که اقتصاد کشور ما وابسته به صادرات نفت است و تمامی حیات اقتصاد کشور از قیمت جهانی نفت و میزان صادرات آن تأثیر می‌پذیرد و به منظور گسسته نمودن این وابستگی و در جهت توسعه صادرات غیرنفتی که در اولویت هدفهای مقدس نظام جمهوری اسلامی ایران است، خصوصی‌سازی در کشور نمی‌تواند بدون توجه به هماهنگیهای لازم در کشور ما به عنوان یک آلترناتیو مهم در جهت توسعه فعالیت‌های اقتصادی و تشویق بخش خصوصی در جهت سرمایه‌گذاری، موفقیت داشته باشد، لذا خصوصی‌سازی زمانی می‌تواند در کشور ما به صورت کاربردی موفقیت داشته باشد، که تمام شرایط و قوانین برای اجرای آن با هدفهای کلان اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه منطبق باشد.

هدفهای خصوصی‌سازی در کشورها بسیار متفاوت است، به نحوی که در کشورهای توسعه یافته هدفهای خصوصی کردن بیشتر به افزایش کارایی، کسب درآمد و کاهش بار مالی دولت محدود می‌شود، هدفهای خصوصی‌سازی در کشورهای در حال توسعه طیف وسیعتری از هدفها را دربر می‌گیرد که این هدفها عبارتند از: بالا بردن کارایی تخصیص منابع، استفاده بهتر از منابع مالی شرکتها، کاهش کسری بودجه، گسترده کردن اساس مالکیت و در نتیجه توسعه بازار

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

سرمایه، کاهش مداخله دولت یعنی سلب قدرت از بسیاری از دولتردان در تخصیص منابع جامعه و سپردن آن به مکانیزم بازار، مقابله با نقدینگی متورم کشور، دسترسی به سرمایه و تکنولوژی خارجی خاصه در بخش صنایع صادراتی و در نهایت هدفهای توزیع درآمد از مهمترین هدفهایی هستند که در خصوصی سازی به مفهوم عام دنبال می شوند. بعضی از شرکتهای دولتی در کشور ما که می تواند به وسیله خصوصی سازی اثرات مثبتی را بر جای گذارد، نظیر شرکتهای خاص کشتارگاههای صنعتی در کشور است. زیرا بدین وسیله دولت می تواند بار هزینه ها و سرمایه گذاری های خود را در این امر کاسته و به حداقل ممکن رسانده و سبب توسعه و گسترش این نوع کشتارگاهها به وسیله جذب سرمایه های خصوصی شده و به هدفهای اولیه ایجاد کشتارگاههای صنعتی برسد. زیرا دولتی بودن این شرکتهای نتوانسته تاکنون سودآوری داشته و از بار هزینه های اعتباری و سرمایه گذاری دولت بکاهد و بهره وری مناسبی را با توجه به ظرفیتهای و دیگر محدودیتهای داشته باشد.

خصوصی سازی این مجتمع می تواند به دو صورت از سناریوهای فردگرایی و یا جمعگرایی صورت پذیرد.

سناریوی اول، فردگرایی می تواند از طریق انتقال صددرصد مالکیت شرکت و یا انتقال قسمتی از مالکیت شرکت و یا نحوه اداره شرکت بدون انتقال مالکیت صورت پذیرد.

سناریوی دوم، به صورت جمعگرایی:

۱. عرضه عمومی سهام شرکت؛
۲. عرضه محدود سهام شرکت دولتی (فروش خصوصی سهام)؛
۳. مشارکت بخش خصوصی در افزایش سرمایه شرکت دولتی؛
۴. فروش سهام شرکت به کارکنان و مدیران؛
۵. فروش تناسبی سهام شرکت به عرضه کنندگان، توزیع کنندگان و مصرف کنندگان دام و فراورده های دامی.

با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور و در جهت هدفهای جانبی دیگر

کشتارگاههای صنعتی مانند توسعه دامپروری و تأمین امنیت مواد پروتئینی جامعه، سناریوی دوم بویژه قسمت پنجم در اولویت خصوصی سازی توصیه می شود.

با به کارگیری سناریوی دوم دولت می تواند از بار مالی اعتبارات خود (یارانه و پرداخت وام) و اداره کردن آن فارغ و سبب افزایش کارآیی، افزایش درآمد دولت از طریق فروش سهام، بهبود شرایط اقتصادی منطقه با استفاده از سرمایه گذاری های بخش خصوصی و امکان استفاده و ایجاد رقابت عادلانه و از همه مهمتر تشویق دامداران و دیگر اقشاری که با محصولات پروتئینی سر و کار داشته برای همکاری و بویژه کاهش فعالیتهای کشتارگاههای غیر بهداشتی می گردد.

اگر چه در این راستا قوانین مشخصی باید از طریق مجلس محترم شورای اسلامی برای جلوگیری از فعالیتهای غیر اقتصادی و بهداشتی کشتارگاههای سنتی به عمل آمده و ارگانهای مربوط را در این امر آگاه سازند.

۴. مطالعه فعالیت مجتمع صنعتی گوشت فارس

۴.۱. ضرورت مطالعه

در اصل ضرورت تحقیقات میدانی این کشتارگاه شناسایی تنگناها و همچنین امکانات و تجهیزات سرمایه گذاری است که مانع توسعه کشتارگاههای صنعتی شده است. از آنجایی که تمام کشتارگاههای صنعتی دولتی بوده و مدیریت آن به وسیله وزارتخانه هایی اداره می شود، این مطالعه می تواند نمونه ای برای نشان دادن عملکرد و فعالیت دیگر کشتارگاهها باشد. به این منظور شناسایی موانع فعالیت این مجتمع صنعتی می تواند کمکی در امر خصوصی سازی این مجتمع گردد. در این راستا پاسخ به پرسشهای زیر مدنظر است:

۱. آیا خصوصی سازی مجتمع صنعتی گوشت فارس از لحاظ مدیریتی - تخصصی و منابع

مالی ضروری است؟

۲. آیا تبدیل شرکتهای سهامی خاص کشتارگاهها به سهامی عام مانند مجتمع صنعتی

گوشت فارس اقتصادی است؟

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

۳. آیا بخش خصوصی می تواند در جهت رونق صنایع غذایی و صنایع چانهی فرآورده های

دامی با بازدهی بیشتر از بخش دولتی در این مجتمع فعالیت کند؟

در آخر با توجه به نتایج تحقیقات، پیشنهادهایی بدین منظور برای دیگر کشتارگاههای

صنعتی ارائه می گردد که با برنامه ریزی مناسب می توان بهره وری مناسبی از نتایج تحقیقات

به دست آورد

۲.۴. هدفهای مطالعه

در این تحقیقات میدانی که صورت پذیرفته است، در کل ۲ نوع هدف در نظر گرفته شده

بود:

۱. هدف کلان؛

۲. هدفهای جزئی؛

هدف کلان طرح عبارت است از: نشان دادن اثرات مثبت خصوصی سازی در فعالیت

مجتمع صنعتی گوشت فارس.

هدفهای جزئی طرح عبارت اند از:

۱. بهره برداری بهینه از امکانات و تجهیزات مجتمع؛

۲. گسترش و توسعه و تنوع بخشیدن به فعالیت های مجتمع؛

۳. ارتقای سطح عملکرد کمی و کیفی مجتمع؛

۴. ارتقای سطح ارزش افزوده فرآورده های دامی.

۳.۴. روش تحقیق

به طور کلی روشهای متعددی برای تحقیقات میدانی وجود دارد، که در این مورد سعی

شده است همزمان از روشهای مشاهده ای، مصاحبه ای و آماری عملکرد کشتارگاههای صنعتی با

توجه به ظرفیت اسمی و نیز نشان دادن نقاط قوت و ضعف استفاده گردد.

به همین منظور منطقه‌ای به شعاع ۱۰۰ کیلومتر از مرکز مجتمع برای تحقیقات انتخاب شد که در این راستا بیش از ۱۰ کشتارگاه کوچک غیر صنعتی مشاهده گردید، علاوه بر آن به علت دوری از مرکز کشتارگاه‌های اصلی، کشتار غیرمجاز را حتی در نزدیکی مجتمع به وفور می‌شد مشاهده کرد.

۴.۴. سابقه تحقیق

در مورد کشتارگاه صنعتی فارس تا کنون تحقیقاتی میدانی به طور منطقه‌ای صورت نگرفته است، اگر چه در مورد کشتارگاه‌های صنعتی به طور کلی از سوی سازمان سابق گوشت کشور در سال ۱۳۷۵ مطالعات آماری تهیه گردید و بررسی جایگاه کشتارگاه‌های صنعتی مورد توجه قرار گرفت ولی تحقیقات میدانی منطقه‌ای در مورد خصوصی سازی کشتارگاه‌های صنعتی تا کنون صورت نپذیرفته است.

۵.۴. انتخاب منطقه تحقیق و ملاکهای انتخاب

انتخاب مجتمع کشتارگاه‌های فارس به دلیل مجهز بودن، قدمت و بزرگی و واقع شدن در بزرگترین منطقه دامی کشور بوده است. این مجتمع که جزء بزرگترین کشتارگاه‌های کشور و خاورمیانه است دارای تأسیسات مهم فراوری محصولات دامی از قبیل کشتارگاه صنعتی، کشتارگاه صنعتی اضطراری، کارخانه خوراک دام، تصفیه‌خانه برای آبهای فاضلاب، کارخانه تهیه پودر گوشت، کارخانه تهیه پودر استخوان و همچنین پودر خون است. در این کشتارگاه روغن استخوان و بیه برای روغن خوراکی و همچنین روغن صنعتی استفاده می‌گردد.

۶.۴. موقعیت جغرافیایی

شرکت سهامی مجتمع گوشت فارس در شمال غربی استان فارس و در غرب شهرستان مرودشت و در بخش ۲ فارس بلوک راجرد قرار دارد. این شرکت در فاصله ۵۸ کیلومتری شهر

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

شیراز و ۲۱ کیلومتری شهر مرودشت و در ۱۸ کیلومتری جاده سد درودزن واقع شده است.

۷.۴. هدف تأسیس مجتمع صنعتی گوشت فارس

هدف اصلی تأسیس مجتمع گوشت فارس در وهله اول پرواربندی و ورود بردهای مریوس جهت تولید پشم و خرید دام از عشایر بوده است که به لحاظ نزدیکی این استان به استانهای ساحلی کشور و همچنین محل عبور بیلاق عشایر این محل انتخاب گردید تا از این طریق عشایر مازاد دام خود را در آنجا فروخته و از این طریق نیز گوشت منطقه تأمین شود و همچنین از جهت نزدیکی به بنادر جنوبی خرید دام و علوفه دامی، خوراک دام نیز در این مجتمع تهیه شده و در ضمن می باید نمونه تکنولوژی کشتارگاهی در ایران شود.

بدین منظور تکنولوژی این کشتارگاه از کشور مجارستان در اوایل دهه ۱۳۵۰ خریداری گردید و همچنین کارخانه خوراک دام این مجتمع به وسیله شرکت زمینس آلمان ساخته شد.

۸.۴. تاریخچه تأسیس مجتمع صنعتی گوشت فارس

شرکت سهامی مجتمع گوشت فارس شرکتی است دولتی وابسته به وزارت کشاورزی از نوع شرکتهای سهامی خاص که در تاریخ ۱۳۵۴/۸/۱۷ تحت شماره ۸۲۳ در دایره ثبت شرکتهای اداره کل ثبت اسناد و املاک شهرستان شیراز به ثبت رسیده است.

سرمایه اولیه شرکت سه میلیارد ریال و سهام آن متعلق به دولت است. مجمع عمومی صاحبان سهام عبارتند از وزارت کشاورزی، وزارت دارایی، وزارت صنایع و سازمان برنامه و بودجه که پس از انقلاب وزارت جهاد سازندگی نیز به سهامداران شرکت افزوده شده است.

ریاست مجمع عمومی صاحبان سهام طبق اساسنامه با وزیر کشاورزی است و تعداد سهام شرکت سیصد هزار سهم ده هزار ریالی است. ۵۰ درصد از سرمایه اولیه شرکت از محل داراییهای به دست آمده از اجرای طرحهای عمرانی تأمین و پرداخت شده و ۵۰ درصد بقیه سرمایه اولیه شرکت تاکنون پرداخت نگردیده است و مجریان وقت شرکت را بر آن داشته است

که با استفاده از وام مقروض گردیده و بتوانند بموقع نسبت به پرداخت آن اقدام نمایند.

۹.۴. تأسیسات موجود مجتمع صنعتی گوشت فارس

اراضی خریداری شده برای شرکت ۱۲۷۴ هکتار است که تأسیسات شرکت شامل کشتارگاهها و ایستگاههای پرواربندی و کارخانه خوراک دام، باغهای میوه و خانههای سازمانی و ساختمانهای اداری در ۳۵۰ هکتار از این اراضی احداث و با دیواره فنس کشی شده محصور است. ۹۲۴ هکتار از بقیه اراضی مذکور زمینهای کشاورزی شرکت است که در سالهای گذشته براساس مصوبات مجمع عمومی ۱۴۴/۶ هکتار از آن به دیگر ارگانهای دولتی واگذار گردیده است.

تأسیسات دامپروری شرکت در برگرفته ۵۰ دستگاه آغل پرواربندی گوسفند با سطح مسقف و بسته، حدود ۶۰ هزار متر مربع و سطح ۸۵ هزار متر مربع بهار بند و ۱۵ دستگاه آغل بهاره گوسفند نیمه مسقف بسته حدود ۲۵۵۰۰ متر مربع و سطح بهار بند ۲۵۵۰۰ متر مربع و ۵ دستگاه آغل انتظاری گاوی با سطح ۵ هزار متر مربع به صورت بهار بند که می توانند سالانه بین ۶۰ - ۱۸۰ هزار رأس گوسفند و ۷ - ۱۴ هزار رأس گوساله را در خود جای داده و پروار نمایند. تأسیسات دامپروری شرکت مجهز به انبارهای علوفه برای ذخیره مواد اولیه خوراک دام، حمامهای ضد کنه، سالنهای پشم چینی و سالنهای واکسیناسیون و پیشگیری از بیماریهای دامی است. تأسیسات کشتارگاهی شرکت از یک ساختمان دو طبقه با سطح زیربنای حدود ۲۰ هزار متر مربع تشکیل گردیده که مجهز به سالنهای مدرن کشت گوسفندی با دو خط مجهز کشتاری و یک سالن کشتار گاوی تشکیل شده است.

ظرفیت اسمی کشتار گوسفندی (شامل دو خط) و در هر خط کشتار دو هزار رأس در کل چهار هزار رأس در روز (سالانه یک میلیون و دویست هزار رأس) و ظرفیت اسمی کشتار گاوی ۲۵۰ رأس در روز (سالانه هفتاد و پنج هزار رأس) است.

لازم به ذکر است که ظرفیتهای پیشگفته برای یک شیفت کاری در روز در نظر گرفته شده

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

است و اگر لازم باشد امکان استفاده از این ظرفیت در شیفتهای بعدی وجود دارد. در ساختمان کشتارگاه تأسیسات کامل سردخانه مخصوص گوشت با همه امکانات لازم برای نگهداری و ذخیره ۳۰ هزار تن گوشت در نظر گرفته و ساخته شده است. سالنهای پیش سردکن و تونلهای انجماد گاوی و گوسفندی در این سردخانه وجود دارد. همچنین در کشتارگاه خطوط انتقال و توزین لاشه و سالنهای بسته بندی گوشت، استحصال و عمل آوری پوست و روده و دستگاههای مخصوص تمیز کردن کله و پاچه و آلیشات خوراکی و نیز دستگاههای پیه و دنبه آب کنی، تبدیل ضایعات کشتار دام، یخ سازی، لباسشویی، رسوب گیری و تصفیه فیزیکی آب، دیگ بخار و موتور ژنراتورهای برق اضطراری، فاضلاب و سیستم مجهز تصفیه فاضلاب و برجهای خنک کننده آب و کمپرسورهای مخصوص سردخانه به تناسب ظرفیتهای کشتار پیشبینی و ساخته شده است.

در ساختمان کشتارگاه سالنهای بسته بندی گوشت و تولیدات صنایع غذایی و تولید مربا و کنسرو در نظر گرفته شده است که سالانه قسمت اعظم تولیدات گوشت شرکت را با وضعیت بسیار مناسب و بهداشتی و ارزش افزوده قابل ملاحظه ای به صورت سوسیس، کالباس، همبرگر و کنسروجات به بازارهای مصرف عرضه می نماید. به نحوی که ظرفیت تولیدات صنایع غذایی شرکت برای سوسیس و کالباس در مجموع ۱۵ تن در روز و همبرگر و گوشت کبابی نیز ۱/۵ تن برای هر کدام است.

کارخانه خوراک دام و طیور شرکت که یکی از بزرگترین کارخانه های خوراک دام و طیور کشور و استان فارس است به ظرفیت اسمی اولیه ۲۰۰ تن در هر شیفت کاری و ۶۰۰ تن در سه شیفت بوده است و مجهز به دستگاههای تمام اتوماتیک کامپیوتری تولید است و می تواند انواع خوراکیهای دامی، طیور و آبزیان را با فرمولهای مختلف تولید نماید.

اراضی کشاورزی شرکت نیز شامل ۷۳۰ هکتار زمین زراعی است که ۱۱۰ هکتار زمین زراعی دیم و حدود ۲۲ هکتار باغ سیب و ۳۰ هکتار درختان غیر مثمر است و برای کشت و داشت و برداشت محصولات کشاورزی تمامی ماشین افزارها و ادوات مورد نیاز را شرکت در

اختیار دارد.

۱۰.۴. عملکرد مجتمع صنعتی گوشت فارس

عملکرد مجتمع را می‌توان براساس آمارهای جدید از سال ۱۳۷۲ تا پایان سال ۱۳۷۴ و هفت ماهه سال ۱۳۷۵ در بخشهای مختلف مانند:

۱. فروش محصولات تولیدی به خارج از شرکت؛

۲. دامپروری؛

۳. کشتارگاهی؛

۴. صنایع غذایی؛

۵. کارخانه خوراک دام؛

۶. کشاورزی.

طبق جدولهای زیر بازنگری کرد.

۱. فروش محصولات تولیدی به خارج از شرکت در سالهای ۱۳۷۲ - ۱۳۷۴

فروش دامپروری	۳۶۸۹۵/۴	میلیون ریال
فروش انواع تولیدات صنایع غذایی	۸۳۶۰۴/۴	میلیون ریال
جمع فروش انواع خوراک دام	۵۴۰۲/۷	میلیون ریال
جمع فروش تولیدات کشاورزی	۷۶۷/۱	میلیون ریال
جمع کل فروش	۱۲۶۶۷۰/۴	میلیون ریال

در ضمن فروش ۷ ماهه سال ۱۳۷۵ هنوز در صورتهای مالی به دقت مشخص نشده است و

در جمع شرکت ندارد.

۲. عملکرد واحد پروار بندی شرکت از ابتدای سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۵/۷/۳۰

پروار بندی گوسفند	به تعداد ۱۶۷۷۱۵ رأس	به وزن ۸۴۹۱۷۳۰ کیلوگرم
پروار بندی گوساله	به تعداد ۶۴۸۷۳ رأس	به وزن ۱۷۱۴۳۴۲۶ کیلوگرم
افزایش وزن حاصل از پروار بندی گوسفند		۲۴۶۶۵۱۱ کیلوگرم
افزایش وزن حاصل از پروار بندی گاوی		۳۵۲۰۸۸۱ کیلوگرم

۳. عملکرد کشتار گاه شرکت از ابتدای سال ۷۲ تا ۷۵/۷/۳۰ به تفکیک گوسفندی و گاوی

کشتار گوسفندی دامپروری	۱۶۸۵۹۶	رأس
کشتار گوسفند کش کش	۱۱۶۴۷۳	رأس
کشتار گوسفند برای شرکت گوشت	۶۰۲۳۰	رأس
کشتار گوسفند برای تعاونی صنف قصاب	۱۸۱۲۵۰	رأس
جمع کشتار گوسفندی	۵۲۶۵۴۹	رأس
کشتار گاو دامپروری	۵۱۱۰۷	رأس
کشتار گاو کش کش	۳۳۳۲۲	رأس
کشتار گاو برای شرکت گوشت	۱۲۹	رأس
فقط در سال ۷۲		
کشتار گاو برای تعاونی صنف قصاب	۱۱۸۴۵	رأس
جمع کشتار گاوی	۹۶۴۰۳	رأس

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۴. عملکرد واحد صنایع غذایی از ابتدای سال ۷۲ تا ۷۵/۷/۳۰

تن	۳۵۲۲/۴	تولید انواع کالباس
تن	۴۹۶۸/۶	تولید انواع سوسیس
تن	۴۲۷/۲	تولید انواع گوشت کبابی
تن	۴۳۸/۶	تولید انواع همبرگر
که از سال ۱۳۷۳ دوباره آغاز شد		
تن	۳۲۴	تولید روغن صنعتی
تن	۲۹/۷	تولید انواع کنسرو و مربا
تن	۸/۵	تولید رب گوجه فرنگی
(فقط در سال ۷۵ صورت پذیرفته است)		
تن	۹۷۱۹	جمع تولیدات صنایع غذایی

۵. عملکرد واحد بسته بندی شرکت از ابتدای سال ۷۲ تا ۷۵/۷/۳۰

کیلوگرم	۱۳۰۳۱۲۴۴	تولید گوشت بسته بندی
کیلوگرم	۱۹۱۱۲۹	تولید آلایشات گوسفندی
کیلوگرم	۳۴۲۵۵۰	تولید آلایشات گاوی
کیلوگرم	۱۳۵۶۴۹۲۳	جمع تولیدات بسته بندی
تولید لاشه گوسفند برای سازمان گوشت ۷۹۹۷۷۰ کیلوگرم در سال ۱۳۷۵		

۶. عملکرد کارخانه خوراک دام از ابتدای سال ۷۲ تا ۷۵/۷/۳۰

تن	۳۰۴۹۶	فروش خوراک به دامداران
تن	۴۷۹/۵۱	تولید خوراک برای دامپروزی شرکت
تن	۷۸۴۴۷	کل تولید خوراک دام کنسانتره

۷. عملکرد واحد کشاورزی از ابتدای سال ۷۲ تا ۷۵/۷/۳۰

هکتار	۷۱۴	تن گندم در سطح	۲۶۰۱	تولید
هکتار	۹۱۵	تن جو آبی و دیم در سطح	۱۵۷۳	تولید
هکتار	۱۹۵	تن ذرت علوفه ای در سطح	۲۱۸۴	تولید
(در سال ۷۳ کشت نشده است)				
هکتار (در سال ۷۲)	۱۰	تن یونجه در سطح	۷۷	تولید

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

تولید ۴۳۵ تن ذرت بذری در سطح ۲۰۵ هکتار در سالهای زراعی ۷۳ و ۷۴ و در سال ۷۵ مقدار ۸۰ هکتار به زیر کشت رفته است. تولید ۱۶۰۲ تن چغندر قند در سطح ۶۵ هکتار در طی سالهای زراعی ۷۳ و ۷۴. این محصول در سال جاری کشت نگردید.

۸. عملکرد واحد تبدیل ضایعات امور فنی از ابتدای سال ۷۲ تا ۷۵/۷/۳۰

تولید	بودر گوشت به مقدار	۱۸۴۱	تن
تولید	بودر خون به مقدار	۲۰۵	تن
تولید	بودر گوشت و استخوان به مقدار	۸۵۶	تن

در سالهای ۷۵ و ۷۶

در نتیجه گیری که از عملکرد شرکت مشاهده می‌گردد و با توجه به ظرفیت اسمی شرکت می‌توان از پایین بودن عملکرد به جهات مختلف اشاره نمود که در بخش بعد محدودیت و تنگناهایی که سبب پایین بودن عملکرد بوده است بررسی می‌گردد. ولی در کل علل پایین بودن عملکرد و فعالیت غیر اقتصادی شرکت در مقایسه با ظرفیت اسمی را می‌توان در موارد زیر دانست:

الف. بالا بودن میزان کشتار قاچاق دام در منطقه‌ای که شرکت در آن قرار دارد؛

ب. وجود کشتارگاههای غیر بهداشتی در نزدیکی شرکت؛

ج. ضعف توسعه و پیشرفت واحدهای تولیدی شرکت به دلیل داشتن مالکیت دولتی؛

د. فرسودگی ماشین‌افزارها و تجهیزات کشتار دام و همچنین نبود سرمایه برای جایگزینی در شرکت.

۱۱.۴. محدودیت و تنگناهای شرکت

شناخت محدودیت و تنگناها برای بررسی عملکرد واحدهای تولیدی ضروری است. در اصل مجتمع صنعتی گوشت فارس به گفته اعضای هیئت مدیره با حدود ۱۵ درصد ظرفیت اسمی کار کند که این عملکرد با توجه به سرمایه‌گذارها و امکانات موجود، مجتمع را در حد یک واحد غیر اقتصادی جلوه‌گر می‌گردد.

البته این عملکرد پایین شرکت بستگی به محدودیتهایی دارد که سبب گردیده که یک واحد تولیدی مانند مجتمع گوشت فارس نتواند به ظرفیتهای تعیین شده دست یابد اصولاً این محدودیتهای به سه عامل درون سازمان، برون سازمانی و دگرگون سازی بستگی دارد، لذا با شناخت این محدودیتهای می توان موانع رشد و توسعه فعالیتهای مجتمع را از میان برداشته و برنامه ریزی های دقیق در جهت بهره برداری بهینه در عوامل و امکانات تولید نمود که خود کمک در بهره وری مناسب می نماید.

بررسیهای زیر محدودیتهای و علل عملکرد واحدهای تولیدی مجتمع را با توجه به سه عامل ذکر شده، به شرح زیر روشن می نماید.

الف. بررسی محدودیت بخش درون سازمانی

از فعالیتهای شرکت خرید دام قابل پرواربندی است، لذا موانعی که اجرای برنامه پرواربندی گوسفند شرکت را محدود می سازد، عبارتند از:

خرید بره به علت عرضه انبوه بره از خرداد تا شهریور ماه هر سال که ۷۰ تا ۸۰ درصد بره مورد نیاز خود را در این محدوده زمانی خریداری و ۳۰ درصد بقیه را در ۸ - ۹ ماه بقیه سال خریداری نماید. لذا ۷۰ تا ۸۰ درصد بره خریداری شده ظرف مدت چهار ماهه پس از خرید قابل عرضه در بازار مصرف است. نخست آنکه شرکت ناچار است این حجم بره را در فصل فراوانی که نرخ ارزانتر است خریداری نموده، دوم آن را در یک دوره چهار ماه به بازار عرضه کند و برای بقیه مدت سال که ۸ ماه است اغلب با کمبود بره و یا نرخهای بالا روبه رو است. عرضه دامهای پروار با حجم انبوه از یک طرف موجب کاهش شدید نرخ می شود و از طرف دیگر بازار مصرف کشش جذب این حجم انبوه گوشت را ندارد، چون بیشتر کل پرواربندان منطقه نیز با این مشکل و محدودیت روبه رویند. اگرچه از استانهای دیگر کشور می توان بره خریداری نمود، ولی این امر به علت هزینه حمل و نقل و تلفات از لحاظ اقتصادی قابل توجیه نیست.

البته ثابت نبودن عوامل جوی و کاهش نزولات آسمانی در تشدید محدودیتهای خرید دام شرکت مؤثر است و بیشتر تأثیر نامطلوب آن رویارویی با زمانهای عرضه گوشت شرکت به

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

بازار است که عشایر به علت کمبود مرتع ناچار به فروش درصدی از دامهای گوشتی خود به بازار مصرف گوشت می شوند و همین اثر نامطلوب خود را در نرخ تولیدات می گذارد. دیگر خروج قانونی و غیرقانونی دام از کشور در فصولی از سال که بیشتر در فصول کاهش عرضه دام نیز است، موجب محدودیتهایی در خرید هر تأمین دام برای شرکت می شود.

همین امر نیز در خرید گوساله برای پرواربندی صادق است. که عوامل محدود کننده در این امر کمبود گوساله مناسب و باکیفیت مطلوب در منطقه و نقدینگی کافی برای این مهم مواجه است. خرید و حمل دام از سایر مناطق کشور همواره با مشکلات و مقررات قرنطینه ای مواجه بوده است که رعایت آنها موجب اتلاف وقت و هزینه های اضافی است، بنابراین عوامل محدودکننده بالا همواره باعث بروز مشکلات اجرایی و نبود دسترسی به ظرفیتهای مورد نظر می شود.

در مورد محدودیت خرید علوفه و مواد اولیه تغذیه دام می باید به مشکلات نقدینگی اشاره کرد. در فصول فراوانی علوفه به علت مشکلات نقدینگی مجتمع نمی تواند به خرید علوفه اقدام نماید و برای همین در فصول بعد با کمبود روبه رو می شود و یا می باید با نرخهای زیادتر و کیفیتهای نامطلوب مواد لازم را تهیه نماید که صرفه تولید را به خطر می اندازد. دیگر این که محدودیتهای کشت علوفه در منطقه و به طور کلی در کشور به علت نبود تناسب در تضمین نرخهای خرید مواد علوفه ای موجبات محدودیت در تأمین کافی و به موقع این گونه نهادها برای شرکت می شود، زیرا کشاورزان علاقمند به کشت محصولاتی می شود که نرخ تضمینی خرید بیشتری دارند.

ب. بررسی محدودیت بخش دگرگونسازی

تهیه برخی از مواد اولیه خوراک دام مثل جو، سبوس، گندم، کنجاله سویا، ذرت و غیره از شرکت سهامی تهیه و توزیع علوفه که در مقاطعی از سال با کمبود مواد نیز مواجهند. این امر در نهایت موجب کمی یا نبود تولید می گردد که این گونه محدودیتهای باعث عقب ماندگی فعالیتهای شرکت شده است.

دیگر نوسانات شدید نرخ ارز متأثر از سیاستهای کلان دولت و محدودیتهای ارزی و انعکاس و انتقال مشکل سایر تولیدکنندگان کالا و یا واردکنندگان مواد اولیه به واحدهای تولیدی شرکت موجب بروز وقفه در تولیداتی که به نحوی وابستگی به مواد اولیه وارداتی دارند، می‌گردد که این خود در دسترسی نداشتن شرکت به تدوین برنامه‌ها و پیش‌بینی دقیق آینده مؤثر است. در این مورد خرید قطعات و لوازم یدکی ماشین‌آلات، مواد اولیه تولید سوسیس و کالباس مانند جلد ورود کالباس و سوسیس، پلی فسفات، کارتن، مواد پلاستیکی و... را می‌توان نام برد که کمبود هر کدام موجب وقفه و یا کاهش در تولید را فراهم می‌سازد.

از دیگر علل مستهلک بودن ماشین‌افزارها و ادوات کشاورزی. محدودیت آب زراعی، سنگینی نامناسب اراضی کشاورزی و تحمیل هزینه‌های حدود ۶۰ هکتار باغ و فضای سبز شرکت است که سبب بهره‌وری غیرمناسب است.

در مورد محدودیت فعالیت کارخانه خوراک دام مجتمع می‌بایستی به مشکلات نبود نقدینگی برای خرید مواد اولیه مورد نیاز و نیز فرسودگی و کمبود قطعات یدکی اشاره نمود. از طرف دیگر با وجود آمادگی و داشتن امکانات تولید خوراک طیور و دام در سطح روزانه حدود ۲۵۰ - ۳۰۰ تن، به علت وجود آسیاب میکسرهای فراوان در منطقه چه به صورت شخصی و چه به صورت تعاونی و شرکت‌های سهامی، این کارخانه نتوانسته با ظرفیت بالقوه تولید نماید و تولید روزانه آن به طور متوسط حدود ۸۰ تن در روز است که قسمت بیشتر آن به مصرف دامهای پرواری شرکت می‌رسد. در ضمن خط تولید خوراک طیور این کارخانه در عمل متوقف است و تولیدی ندارد که دلیل عمده این عامل را می‌توان مشکلات تهیه مواد اولیه و فروش مواد تولیدی دانست.

محدودیت کشتارگاه و صنایع وابسته که سبب گردیده سالنهای کشت گوسفند و گاوی مجتمع از سالهای گذشته با ظرفیت بسیار پایین در حال فعالیت باشد. این سالنها اصولاً برای خرید دامهای کشت‌کش است که به علت کمبود نقدینگی سبب محدودیت خرید دام مجتمع گردیده است. دیگر این که به ظرفیت رسیدن کشتارگاه مستلزم تعطیل شدن کشتارگاههای غیربهداشتی در

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

شهرستانهای شیراز، مرودشت، زرقان، آباده و اقلید و... و همچنین کشتارهای غیر مجاز و خیابانی و روستایی است. از طرفی خطوط کشت و تأسیسات مربوط به آن نیاز به بازسازی و تعمیر اساسی دارد در ضمن سالن صنایع غذایی و تبدیلی به دلیل فرسودگی دستگاهها و تأسیسات تولید با ظرفیت پایین فعالیت می نماید.

ج. بررسی محدودیت بخش برون سازمانی

۱. محدودیت در فروش محصولات کشاورزی و خوراک دام و طیور به علت اعمال سیاستهای توزیع مواد اولیه خوراک دام (جو و غیره) به صورت مستقیم توسط وزارت جهاد به دامداران منطقه که تأثیر فراوان در فعالیت بخش خوراک دام شرکت دارد و همچنین بالا بودن نرخ کرایه حمل که در توزیع محصولات کشاورزی و بویژه خوراک دام امکان رقابت و فعالیت بازرگانی شرکت را محدود نموده است.

۲. محدودیت در توزیع و فروش گوشت گوسفند که به علت کشتار قاچاق، تقاضای گوشت از مجتمع کاهش می یابد و یا به دلیل سلیقه و سنتها بیشتر لاشه گوسفندی خریداری می گردد.
۳. محدودیت توزیع و فروش آلایشات گوسفندی به دلیل نداشتن امکانات ورود به بازارهای خارجی.

۴. محدودیت فروش و عرضه گوشت گاوی به علت استقبال نکردن مصرف کنندگان منطقه از گوشت بسته بندی در مقایسه با لاشه و یا بالا بودن هزینه حمل به خارج از منطقه.

۵. محدودیت در عرضه و فروش صنایع غذایی به دلیل عدم دسترسی شرکت به ماشین آلات مجهز و مدرن مربوطه که سبب جلوگیری به بازار مصرف می گردد.

۶. محدودیت در عرضه و فروش محصولات جنبی به واسطه محدودیت در تأمین ماشین آلات مناسب، عدم آگاهی و برنامه ریزی اصولی مصرف کنندگان و همچنین نوسانات قیمت مواد اولیه، موجب مشکلات و ضررهای اقتصادی شرکت می گردد.

۴. ۱۲. ارائه راه حل و پیشنهادها

از آنجایی که در برنامه‌ریزی‌های اولیه به تأمین مواد اولیه خوارک دام به لحاظ تأمین زمینهای کشاورزی مورد نیاز توجهی نگردیده بود و با توجه به محدودیتهای مالی و فعالیتهای مجتمع، این عامل هواره بعد از انقلاب سبب رکود فعالیتهای تولیدی مجتمع و ضررهای اقتصادی گردید. با توجه به امکانات و تجهیزات مجتمع نیاز به حدود ۵۰ هزار هکتار زمین کشاورزی دارد. در صورتی که زمینهای کشاورزی زیر کشت مجتمع کمتر از ۱۰۰۰ هکتار است.

به منظور افزایش و یا رسیدن به ظرفیت اسمی مجتمع در امر تولید، حل نقدینگی شرکت به وسیله خصوصی سازی از مهمترین اصول است، لذا برای حل این معضل مجتمع که یک شرکت سهامی خاص است می باید به یک شرکت سهامی عام تبدیل گردد تا به این وسیله سرمایه بلند مدت کافی برای رشد و توسعه شرکت فراهم شود و از بار هزینه‌های دولت کاسته و مدیریت بخش خصوصی بتواند موجب افزایش اعتبار شرکت شود. بنابراین عمومی شدن شرکت می تواند مزایای زیر را داشته باشد.

۱. جمع آوری نقدینگی مورد نیاز برای مصارف گوناگون؛

۲. توسعه فعالیتهای تحقیق، تخصصی؛

۳. توسعه و سرمایه گذاری و بالا بردن میزان سرمایه در گردش شرکت؛

۴. قابل معامله کردن سهام شرکت در بازار؛

۵. افزایش شهرت و اعتبار شرکت از دیدگاه مردم، سرمایه گذاران، مشتریان،

تأمین کنندگان منابع اولیه و کارمندان شرکت؛

۶. تأمین منابع مالی بدون استقراض که خود موجب افزایش خالص ارزش دارایی‌ها

می شود؛

۷. به وجود آمدن امکان طرحهای مختلف سهام کردن کارگران، دامداران در سهام شرکت

برای ایجاد انگیزه بیشتر؛

۸. برخورداری از تمامی مزایای پذیرفته شدن در بورس، از جمله تجهیز سرمایه بیشتر از

طریق انتشار مجدد سهام در آینده؛

۹. عرضه سهام شرکت به مصرف‌کنندگان با ایجاد توسعه فروشگاهی عرضه مواد

پروتئینی؛

۱۰. از همه مهمتر سهام می‌باید با تناسبی به عشایر، صنف قصاب و روستاییان، دامداران

و توزیع‌کنندگان مواد پروتئینی به فروش رسد تا عرضه و توزیع گوشت در منطقه به حالت بهینه مورد استفاده گردد و تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان نیز در ارزش افزوده سهم داشته باشند.

در مورد فعالیت کارخانه خوراک دام مجتمع توصیه می‌شود که مواد اولیه خوراک دام از

طرف وزارت جهاد به مجتمع واگذار و پس از عمل‌آوری بین دامداران منطقه توزیع گردد تا از

این طریق از سرمایه‌های بیت‌المال بتوان بهره‌وری بهینه شود.

در مورد فعالیت کشتارگاهی می‌باید برخورد مناسبی توسط ارگانهای مربوط با پدیده

کشتار قاچاق گوسفند در سطوح مختلف شهرها و روستاها شود تا بدین طریق ساهای کشتار

بهداشتی مجتمع استفاده به عمل آید و از فعالیت عوامل سودجو که مبادرت به کشتار گوسفندان بیمار می‌نمایند، جلوگیری گردد که متأسفانه در منطقه بسیار از این کشتارها مشاهده گردید.

دیگر این که با خصوصی‌سازی این مجتمع از طریق شرکت سهامی عام می‌توان موجبات

تجهیز مجتمع به ماشین‌افزارهای پیشرفته مربوط گردد، تا عرضه و فروش صنایع غذایی و

محصولات جانبی سهل گردد.

در آخر به علت اداره و مدیریت دولتی و داشتن محدودیت، شرکت نمی‌تواند فعالیت

گسترده‌ای را در بخشهای بازرگانی، تولیدی، تبلیغاتی و توزیعی و توسعه محصولات علوفه‌ای

داشته باشد. بنابراین مدیریت بخش خصوصی می‌تواند با انگیزه اقتصادی و استفاده از نوآوری

سبب رونق فعالیت‌های اقتصادی و اشتغالزایی در مجتمع گردد و دولت نیز از این روش، از

هزینه‌های خود در مجتمع جلوگیری نموده و با جبران سرمایه انجام شده از سوی بخش خصوصی

اقدام به کارهای زیربنایی دیگر موارد نماید.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به ارزش اقتصادی بالقوه محصولات فرعی دامی و همچنین توزیع فرآورده‌های گوشتی، رعایت اصول بهداشتی و اشتغال‌زایی، جایگاه کشتارگاه‌های صنعتی امری اجتناب‌ناپذیر در اقتصاد صنایع غذایی دامی و محصولات فرعی دام در آینده کشور ما است.

وجود کشتارگاه‌های غیر بهداشتی سبب می‌شود تا دامها به لحاظ بهداشتی به طور دقیق کنترل نگردیده و در محلهای غیر بهداشتی کشتار گردند که این خود سبب توسعه بیماری‌های مشترک انسان و دام است و از همه مهمتر استفاده نکردن از فراوری محصولات فرعی است که این خود از مضار مهم در امر تولید و فراوری و افزایش قیمت محصول اصلی و نهایی یعنی گوشت می‌شود.

بنابراین علاوه بر مسائل بهداشتی که ضرورت احداث کشتارگاه‌های صنعتی و تبدیل کشتارگاه‌های سنتی به صنعتی را ایجاب می‌کند، استفاده از منابع بالقوه حاصل از فراوری محصولات فرعی دام که عموماً مستلزم ایجاد کشتارگاه‌های صنعتی است، می‌تواند بدین وسیله از هدر رفتن بخشی از این منابع اقتصادی نیز جلوگیری کند.

دیگر این که نبود تکنولوژی مناسب در کشتارگاه‌های کشور برای فراوری بعضی از محصولات فرعی دام مانند فراوری پوستهای سبک در داخل کشور و همچنین فقدان بازار مناسب فروش در داخل کشور سبب گردیده تا پوستهای سبک گوسفندی بیشتر به صورت سالامبور به خارج از کشور صادر گردد، حال آن که با بهبود تکنولوژی فراوری پوستهای سبک و تبدیل آن به چرم و ارسال مستقیم به بازارهای جهانی می‌توان چندین برابر درآمدی که در حال حاضر از محل صادرات پوستهای خام عاید کشور می‌شود به دست آورد.

در مورد فراوری روده دامی نیز باید گفت که گرچه از سالهای گذشته تقاضای جهانی این محصول سیر صعودی داشته و قیمتها در حال افزایش بوده ولی در کشور ما اقدامات جدی در زمینه تولید و فراوری این محصول به عمل نیامده است به طوری که طی سالهای ۱۳۵۱ تا ۱۳۷۳، صادرات روده از نظر وزنی تنها ۳۴ درصد رشد داشته است.

در مورد فراوری محصولات فرعی دیگر که از استخوان، خون و ضایعات کشتارگاهی به

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

دست می آید می باید ذکر کرد که علل فقدان رشد و توسعه این محصولات نه تنها نبود فن آوری است، بلکه نبود سرمایه و نبود نوآوری در مدیریتها و دیگر عوامل سبب از بین رفتن محصولات فرعی و یا نهایی نکردن این محصولات است.

با توجه به نتایج تحقیقات میدانی که در مجتمع صنعتی گوشت فارس به عمل آمده و دانستن شباهتهای یکسان کشتارگاههای صنعتی کشور، بدین منظور در این راستا پیشنهادهایی ارائه می شود:

۱. جایگزینی کشتارگاههای سنتی با کشتارگاههای صنعتی: با تشویق به مشارکت بخشهای خصوصی مانند (دامداران، عشایر، روستاییان و مصرف کنندگان شهری) از آن جایی که برای احداث کشتارگاههای صنعتی به منابع مالی زیادی مورد نیاز است و اقتصادی نیست که دولت سرمایه های مملکت را در این راه سرمایه گذاری نموده و از منابع مالی بخش خصوصی صرف نظر نماید، لذا دولت می تواند با خصوصی سازی کشتارگاههای وابسته به دولت و همچنین فراهم سازی مقدمات و تسهیلات اولیه مانند رفع برخی از بوروکراسی های اداری و اعطای امتیازهایی مانند معافیت مالیاتی، پرداخت وام و عرضه ارز مورد نیاز) بخش خصوصی را جهت سرمایه گذاری در این رشته تشویق نماید.

۲. استفاده بهینه از ظرفیت واقعی کشتارگاههای صنعتی موجود در کشور: به وسیله جلوگیری از ذبح غیرمجاز دام در مناطقی که واحدهای کشتارگاهی صنعتی موجود است و با همکاری سازمانهای مربوط به طور جدی جلوگیری شود، تا دام زنده در این کشتارگاهها توسط دامداران کشتار گردد و همچنین تشویق قصابان و دیگر اصناف غذایی برای خرید و عرضه مصرف گوشت بهداشتی از کشتارگاههای صنعتی.

۳. مشخص نمودن متولی امور کشتارگاه در کشور: در حال حاضر متولی کشتارگاههای کشور مشخص نیست، حال آن که سازمان گوشت کشور، دامپزشکی، شهرداریها در امور کشتارگاهها به نوعی دخالت دارند، لذا جهت هماهنگی فعالیتهای کشتارگاهی در کشور، تعیین یک سازمان به عنوان متولی کشتارگاههای کشور با وظایف و برنامه ریزیهای مشخص ضروری

است.

۴. توسعه کشتارگاههای صنعتی کوچک به جای کشتارگاههای غیر بهداشتی و قاچاق: با توسعه کشتارگاههای صنعتی کوچک به جای کشتارگاههای غیر بهداشتی و قاچاق در مناطق دام کشور می توان علاوه بر جمع آوری ضایعات دامی، و جلوگیری از هدر رفتن آن از شیوع بسیاری از بیماریهای مشترک بین انسان و دام نیز جلوگیری نمود. با ارسال این ضایعات به کشتارگاههای صنعتی بزرگ می توان از این فرآوردهها درآمدی برای کشور حاصل نمود.

۵. توسعه واحدهای فراوری ضایعات محصولات دامی در کشتارگاههای کشور با توجه به سازندگی کشور و نیاز ارز صادرات نفتی به این منظور، ضرورت دارد که از محصولات فرعی به صورت تهیه فراوری استفاده شود.

در کشور برای واردات خوراک دام و طیور سالانه بیش از صدها میلیون دلار هزینه می گردد که براساس آمار سال ۱۳۷۱ حدود ۶۵ میلیون دلار تنها به واردات پودر ماهی و دی کلسیم فسفات اختصاص داشته است. از این رو با توسعه صنایع فراوری محصولات فرعی دام در کشتارگاههای کشور می توان از خروج مقادیر فراوانی ارز که صرف واردات محصولات پیشگفته می شود جلوگیری نمود و علاوه بر آن می توان با تأمین بخشی از مصارف داخلی اقدام به صدور این محصولات نموده و بر درآمدهای ارزی کشور افزود. در آخر می باید ذکر کرد که ضعف توسعه و پیشرفت واحدهای کشتارگاههای صنعتی موجود به علت داشتن مالکیت دولتی سبب عاملی برای استفاده نکردن از ظرفیتهای اسمی گردیده است. همچنین عدم همکاری دامداران، عشایر و توزیع کنندگان باعث کمک به این امر هم شده است. بنابراین توصیه می شود که با عرضه سهام بخش دولتی به اصناف قصاب، دامدار، روستایی، عشایر منطقه و عرضه کنندگان مواد پروتئینی در شهرها با تشویق در سود سهام به طور متناسب می توان به ظرفیتهای اسمی کشتارگاهها دست یافت و از قاچاق کشتار دام و عرضه غیر بهداشتی گوشت، جلوگیری کرد.

دیگر این که کشتارگاههای صنعتی می بایستی فعالیت بازرگانی خود را در جهت انگیزه برای سهامی کردن شرکت به وجود آورند و همچنین اراضی بایر خود را زیر کشت برده، و با

بررسی تأثیر خصوصی سازی ...

تعاونیهای تولیدی، توزیعی و مصرفی دامدارها و محصولات دامی فعالیت تنگاتنگ داشته باشند تا بدین وسیله به سودآوری مجتمع کمک شود.

منابع

۱. خصوصی سازی، (شرایط - تجربیات) سازمان صنایع ملی ایران، ۱۳۷۰
۲. کشتارگاههای صنعتی و نقش آنها در جهت تأمین بهداشت عمومی، شرکت سهامی گوشت کشور
۳. کشتارگاهها و فراوری محصولات فرعی، شرکت سهامی گوشت کشور
۴. گزارش عملکرد شرکت سهامی مجتمع صنعتی گوشت فارس، ۱۳۷۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی